

Handläggare

Lena Sjöström
Jarmo Lahtinen
Eva Grindén Nolblad
Kristina Wallstedt

Mottagare

Socialnämnden

Behovsinventering gällande boenden och lokaler 2024 - 2033

Förvaltningschefen inleder

Planen för boenden inom socialnämndens ansvarsområde har reviderats ett flertal gånger under åren. Den ifrågavarande planen omfattar åren 2024 till 2033. Att med exakthet planera för aktuella målgruppers boendebehov på lång sikt är svårt med tanke på förändringar i behov mot bakgrund av demografi, politiska beslut och händelser i vår omvärld, såväl nationellt som internationellt.

Målet för utredningen som ligger till grund för den reviderade behovsinventeringen är att beskriva vilka förändringar som behövs inom socialnämndens boendebestånd för att uppnå en balans mellan behov och tillgång på boendeplatser. Syftet är att kunna möta socialnämndens behov av fullvärdiga boenden, att vi kan hitta boendelösningar för de målgrupper som inte har behov av särskild boendeform, men där vi enligt lag har ett särskilt ansvar samt att säkerställa att nuvarande lokalbestånd används effektivt.

Vi har inom vår förvaltning ett boendebestånd som vi till stor del kan vara stolta över och där ett gediget arbete genomförts för att lyfta fram samtliga målgruppers behov parallellt med att se över hur eventuella förändringar kan göras genom att omvandla och anpassa lokaler som tidigare använts av en målgrupp till att användas av annan.

Vi vet utifrån befolkningsprognos att antalet äldre invånare i Vänersborgs kommun ökar under den tioårsperiod som behovsinventeringen omfattar. Vi vet också att förebyggande insatser för målgruppen, hemtjänst och särskild boendeform samverkar med varandra och har påverkan på var personerna behöver få sin vård- omvårdnad utförd. Att prognosticera för hur många i en ökande målgrupp som kommer vara i behov av särskild boendeform är svårt och arbetsgruppen har på ett klokt sätt i arbetet med planen tagit olika underlag till sin hjälp i analyserna.

Som socialförvaltning ser vi utmaningarna i samhällsstrukturen och vilka möjligheter respektive svårigheter personer och grupper har i att socialt inkluderas i vårt gemensamma samhälle. Socialförvaltningens ansvar gällande boende är för de målgrupper där vi har ett särskilt ansvar enligt socialtjänstlagen att tillhandahålla eller medverka till att tillhandahålla boendeform.

Vi ser ett utanförskap i vår kommun i form av hemlöshet hos enskilda personer och en utveckling där vårt akutboende nyttjats mer än tidigare år och som sedan en längre tid tillbaka varit fullbelagt. Vi har också en fortsatt utmaning i att skapa boende för ensamhushåll då svårigheter funnits att hitta rätt tomter samt få acceptans kring boendet. Ensamhushåll är för de individer detta är aktuellt för en möjlighet att tillhandahålla "Bostad först", då andra alternativ inte ses som aktuella. Denna form skulle skapa ett värdigare och tryggare liv för individerna samtidigt som det kommer underlätta akutlogin då färre individer behöver använda akutlogin som permanent boende.

Vi ser också en förändrad bild där stora barnfamiljer är i behov av större lägenheter än vad vi traditionellt sett kan erbjuda. I planen beskrivs kommunens övergripande ansvar gällande bostadsförsörjning för kommuninvånarna och delar i denna plan behöver beskrivas också i den övergripande.

Att göra boendekarriär om du tillhör den målgrupp som inte kan konkurrera på bostadsmarknaden på lika villkor som andra blir svårt, och riskerar vidmakthålla hemlöshet, leda till hemlöshet alternativt kvarstannande i en boendeform med hög omvårdnad trots att personen skulle klara ett eget boende.

Behovsinventeringen är uppbyggd genom att övergripande påverkansfaktorer beskrivs, nuläges- och framtidsanalyser görs och till det beskrivs de förändringar som bedöms behöva genomföras. Arbetet har skett i samarbete mellan socialförvaltningen och Kommunstyrelseförvaltningen. Behovsinventeringen sker årligen i syfte att vara uppdaterad i anslutning till lokalförsörjningsprocess respektive investeringsprocess.

Innehållsförteckning

1	UPPDRAG	5
1.1	UPPDRAGSBESKRIVNING	5
1.2	MÅL OCH SYFTE	5
1.3	BERÖRDA PARTER/AKTÖRER	5
1.4	AVGRÄNSNING.....	5
1.5	UNDERLAG	6
1.6	METOD 6	6
1.7	DEFINITIONER.....	6
2	RESULTAT OCH SLUTSATSER	7
2.1	VÅRD OCH OMSORG.....	7
2.2	PERSONLIGT STÖD OCH OMSORG	7
2.3	INDIVID- OCH FAMILJEOMSORGEN.....	8
2.4	ARBETE, SYSSELSÄTTNING OCH INTEGRATION	8
2.5	MOTIVERING TILL PRIORITERING	9
3	UTREDNING	11
3.1	FÖRVALTNINGSÖVERGRIPANDE PÅVERKANSAKTÖRER.....	11
3.2	SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	11
3.3	LAGEN OM SÄRSKILT STÖD TILL VISSA FUNKTIONSHINDRADE (LSS)	12
3.4	SANKTIONSAVGIFT	12
3.5	HEMTAGNINGSKOSTNADER FRÅN SLUTENVÅRDEN	12
3.6	BOSTADSANPASSNING	12
3.7	BARNKONVENTIONEN	13
3.8	ÖVRIG LAGSTIFTNING SOM KAN PÅVERKA UTFORMNINGEN AV BOENDET	13
3.9	HEMLÖSHET	13
3.10	SOCIALA KONTRAKT.....	13
3.11	KOMPETENS OCH SAMVERKAN	13
3.12	KOMMUNENS INRIKTNINGSMÅL.....	14
3.13	NULÄGE OCH FRAMTID	14
3.13.1	<i>Vård och omsorg</i>	14
3.13.2	<i>Personligt stöd och omsorg</i>	16
3.13.3	<i>Individ- och familjeomsorgen</i>	18
3.13.4	<i>Arbete, sysselsättning och integration</i>	20
4	BILAGOR	21

1 Uppdrag

1.1 Uppdragsbeskrivning

Kommunens lokalförsörjningsgrupp har gett socialförvaltningen i uppdrag att genomföra en behovsinventering av boenden och lokaler som ska beslutas av socialnämnden.

Behovsinventeringen utgör grund för kommunens samlade lokalförsörjningsunderlag för åren 2024–2033.

1.2 Mål och syfte

Målet med behovsinventeringen är att beskriva vilka förändringar socialnämnden behöver genomföra för att uppnå en balans mellan behov och tillgång på boendeplatser samt övriga lokaler. Syftet är att kunna möta socialnämndens behov av fullvärdiga boenden och ändamålsenliga lokaler, samt att säkerställa att nuvarande lokalbestånd används effektivt

1.3 Berörda parter/aktörer

För upprättandet av behovsinventeringen står socialförvaltningen. Berörda parter är kommunstyrelsen som har det yttersta ansvaret för kommunens lokalförsörjning och fastighetsägare som är hyresvärdar för socialnämndens boenden och övriga lokaler. Det är framförallt AB Vänersborgsbostäder och samhällsbyggnadsnämnden som äger stora delar av fastighetsbeståndet. Behovsinventeringen kommer att vara ett underlag för det kommungemensamma lokalförsörjningsunderlaget som ska behandlas av kommunstyrelsen.

1.4 Avgränsning

Behovsinventeringen omfattar inte kommunens bostadsförsörjning i stort utan enbart de boenden där kommunen har ett särskilt ansvar. Utifrån socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har kommunen skyldighet att tillhandahålla bostäder till särskilda grupper och har det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver.

I behovsinventering ingår en nulägesbeskrivning gällande samtliga lokalytor, se bilaga 1.

I 5 kap. SoL regleras vilka personer socialnämnden har ett särskilt ansvar för:

- **Barn och unga:** 1 § Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden.
- **Äldre människor:** 4 § Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.
- **Människor med funktionshinder:** 7 § Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden skall medverka till att den individen får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.
- **Personer med missbruksproblematik:** 9 § Socialnämnden skall aktivt sörja för att den enskilde personen får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den personen planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.

- **Brottsoffer:** 11 § Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Kommunen kan också ha ett ansvar för att stödja personer som hamnat i akuta svårigheter gällande boende, det vill säga personer som är i behov av ”tak över huvudet” för natten. För att tillgodose behovet finns Kyrkängens akutlogi. Boendet finns beskrivet under Individ- och familjeomsorgens avsnitt.

1.5 Underlag

- Behovsinventering gällande lokaler och boenden, reviderad december 2021, dnr: SOC 2019/250
- Boverkets byggregler (BFS 2011:6)
- Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383)
- Socialtjänstlagen (SoL, 2001:453)
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387)

1.6 Metod

Behovsinventeringen har tagits fram i samarbete mellan kommunstyrelseförvaltningen och socialförvaltningen. Underlag har inhämtats från samtliga berörda verksamheter inom socialförvaltningen.

Utifrån de underlag som tagits fram har antaganden och uppskattningar gjorts av hur många bostäder och övriga lokaler som behövs för att täcka behoven. Dessa redovisas under respektive verksamhetsområde. Lagstiftningen som säger vilket ansvar kommunen har ligger till grund för hela behovsinventeringen. En viktig part i arbetet har varit socialförvaltningens boendesamordnare som har kunskap om in- och utflyttningar på våra boenden.

1.7 Definitioner

I dokumentet kommer vi använda benämningarna enskild, personer, brukare och individer för dem som får stöd.

När det gäller verksamheternas namn används förkortningarna:

- Arbete, sysselsättning och integration - ASI
- Vård och omsorg (hemtjänst och särskilt boende) – VoO
- Vård, stöd och utredning – VSU
- Individ- och familjeomsorg – IFO
- Personligt stöd och omsorg– PSO

2 Resultat och slutsatser

2.1 Vård och omsorg

Behovsinventeringen visar att äldreomsorgen har behov av att utöka platserna på särskilda boenden med ca 40 platser under gällande tioårsperiod. Detta beroende på att aktuell befolkningsprognos visar att åldersgruppen 80 år och äldre fortsatt kommer att öka i antal de kommande åren, bilaga 2. Det är svårt att göra en säker prognos gällande behov av platsantalet för äldreboenden, då det är flera faktorer som spelar in. En förstudie behöver därför genomföras innan man helt kan fastställa vilket år nybyggnation ska vara färdig.

En annan viktig faktor är hemtjänstens möjligheter att tillgodose utförandet av komplexa och sammansatta vård- och omsorgsbehov i framtiden. Detta påverkas bland annat av att antalet individer med demensproblematik kommer öka, samt att utvecklingen av den så kallade nära vården kommer att påverka kommunens ansvar för invånarnas vårdinsatser.

År 2023 kommer nybyggnationen av Lunddals äldreboende i Vargön vara färdigt. Ekelidens och Lunddals äldreboenden sammanförs då till ett modernt boende. Byggnationen sker i samarbete med AB Vänersborgsbostäder och påverkar inte investeringsbudgeten för kommunen. Den skillnad det innebär, är att det blir ett förnyat avtal mellan socialnämnden och AB Vänersborgsbostäder. Socialförvaltningen prognosticerar att inrymma nya Lunddala inom Ekeliden och Lunddals nuvarande budgetram.

Genom nybyggnationen tillförs inga ytterligare boendeplatser inom äldreomsorgen. Förändringen kommer istället att innebära en liten minskning av antalet platser totalt för äldreomsorgen. Bedömning görs att förvaltningen trots det klarar framtida boendebehov för äldre fram tills behovet av ca 40 nya platser tillgodoses.

I övrigt har äldreomsorgens boenden generellt, med undantag för Sörbygården i Brålanda, en hög standard med flera relativt nybyggda enheter.

2.2 Personligt stöd och omsorg

Personligt stöd och omsorg behöver olika former av bostäder för att tillgodose behoven. Det behöver finnas olika former av fullvärdiga bostäder, lokaliserade på olika platser i kommunen rätt fysisk utformning. Det är viktigt med kompetent personal som ger stödinsatser så att personerna känner sig delaktiga och blir så självständiga som möjligt.

Det pågår planering för en gruppboende för personer med sammansatta behov, det vill säga både personer med intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar som ibland också har en samsjuklighet. Fem lägenheter fördelade på två huskroppar behövs för denna yngre målgrupp där kompetens och samverkan står i fokus. Ytterligare planering pågår för ensamhushåll för fyra personer med sammansatta behov. Dessa ensamhushåll kommer verkställas via personligt stöd och omsorg, i nära samarbete med individ och familjeomsorgen.

Nedan beskrivs vilka nya boendeformer som behövs för målgrupperna den kommande 10-årsperioden.

- Gruppboende för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Utifrån en inventering av personer som har insatsen boendestöd görs bedömningen att ytterligare ett 10-tal personer kan behöva bostad. En förstudie kommer initieras när behov av bostad finns.
- Servicebostad LSS för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Idag möter förvaltningen behoven men utifrån kommande behov samt rörelse i form av flytt från gruppboende behövs en servicebostad om cirka fem år. I denna bostad kan det även bli

aktuellt med beslut baserade på socialtjänstlagen. Att använda befintliga lokaler som inte nyttjas prioriteras framför att bygga nytt. En förstudie kommer initieras när behov av bostad finns.

- Gruppboende LSS för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Inom gällande tidsperioden kan det finnas behov av en gruppboende med sex lägenheter. Beräkning av detta är svårt att förutse då det sker inflyttning, utflyttning och dödsfall. Önskemål från brukarorganisation har inkommit att gruppboendet ska vara lantligt beläget. En förstudie kommer initieras när behov av bostad finns.

Det finns insatser som kan minska antalet bostadsbeslut, såsom boendestöd i ordinärt boende, hjälpmedel, väldfärdsteknik och rätt kompetens. Detta arbetssätt kan även generera att utflyttning från boenden SoL/LSS kan ske så personer får eget kontrakt alternativt socialt kontrakt i samarbete med AB Vänersborgsbostäder där personer kan få sitt stöd via boendestöd.

2.3 Individ- och familjeomsorgen

Socialförvaltningen har i flertalet år påtalat ett behov av att tillskapa ensamhushåll för några individer, för att kunna tillgodose en trygg och långsiktig boendesituation. Detta såväl för de som mer eller mindre stadigvarande nyttjar akutlogi, som för de som ej kan erhålla eller klarar av att ha ett eget boende efter avslutad insats på Strandvikens boende. För dessa individer blir ensamhushåll en del i tanken om Bostad först.

Planering pågår för att tillskapa ensamhushåll för fyra personer med sammansatta behov. Dessa ensamhushåll kommer verkställas via personligt stöd och omsorg, i nära samarbete med PSO.

Idag finns en så kallad satellitlägenhet kopplad till Strandvikens boende, men redan nu finns behov av ytterligare en till två satellitlägenheter, om 1 rum och kök, för personer inom målgruppen med missbruks-/beroendeproblematik. Detta för att individanpassa insatsen via Strandvikens boende. Samarbete kring detta sker med AB Vänersborgsbostäder. Sedan hösten 2022 hyr IFO ett fristående hus av samhällsbyggnadsförvaltningen för två personer i avvaktan på ensamhushåll. Denna insats verkställs inom ramen för Strandviken. Dessa två personer har tidigare varit boende under flera år på Kyrkängens akutlogi.

Vänersborgs kommuns akutlogi som är beläget på Kyrkängen, har i nuvarande uppförande varit i bruk sedan december 2016. Akutlogin är ett biståndslöst boendalternativ som kommunen erbjuder vid akuta behov och det är avsett som ett kortvarigt stöd och tillfälligt boende inom ramen för social service. Akutlogin har totalt sex platser.

2.4 Arbete, sysselsättning och integration

Socialförvaltningen har för ASI:s räkning ett långt hyresavtal sedan 2016 med fastighetsägare på Restad gård AB utifrån situationen som rådde avseende flyktingkrisen 2015 då flertalet ensamkommande ungdomar sökte asyl i vårt land.

Behovet har förändrats sedan dess varför socialförvaltningen inte längre har behov av dessa lägenheter för målgruppen ensamkommande ungdomar. Lokalerna användes tidigare som träningslägenheter för ensamkommande i den boendetrappa som byggdes upp med hem för vård eller boende (HVB), utslussningsboende, träningsboende och sociala kontrakt. Dialog har förts med Restad gård AB om att kommunen önskar avveckla avtalet, dock utan framgång. I mars 2022 sålde Restad gård AB fastigheten som rymmer 10 stycken mindre

lägenheter till Stenbackens fastigheter AB. Hyresavtalet med socialförvaltningen följde med försäljningen av fastigheten.

Socialförvaltningen kommer under 2022/2023 dels använda lägenheter i fastigheten till målgruppen skyddsbehövande från Ukraina som kommit till Sverige enligt massflyktsdirektivet samt även till nyanlända som kommunen tar emot enligt bostadsanvisningslagen. Gällande skyddsbehövande från Ukraina började Migrationsverket från och med den 1 juli 2022 anvisa individer till kommunerna, som därmed tog över ansvaret för att ordna boendeplatser. Fördelningstalet för Vänersborg är att ordna boende för 27 stycken skyddsbehövande. Det finns i nuläget ingen information om eventuella fördelningstal för 2023.

Det är mycket svårt att förutspå hur många nyanlända som kommer att behöva hjälp med att finna bostad framöver, i nuläget finns inget som tyder på att behovet av stöd med bostäder i olika former inte kommer att kvarstå. Kommunen kommer under 2022 att ta emot 10 personer och under 2023 ta emot 11 personer enligt bostadsanvisningslagen, då kommunen har en skyldighet att ombesörja boendet.

Detta bedömer socialförvaltningen skulle kunna ske inom befintligt bostadsbestånd i samarbete med AB Vänersborgsbostäder enligt vårt gemensamma avtal avseende sociala kontrakt.

2.5 Motivering till prioritering

Socialförvaltningen har beskrivit samtliga bedömda behov utifrån målgrupper och gällande lagstiftning. För socialförvaltningens del sker prioritering med naturlighet utifrån att lagstiftningen ställer krav på att behov av boende för särskilda grupper ska tillgodoses. Detta innebär att förvaltningen bedömer att behovsinventeringens samtliga projekt behöver genomföras. I tabell 1 anges de år som de olika boendena behöver vara färdigställda, vilket också är grunden till prioriteringsordningen. Inför varje projekt genomförs en förstudie som fastställer hur genomförandet ska ske.

Nedan följer en redogörelse kring de olika verksamheternas behov av platsantal och konsekvenser ifall man väljer att inte genomföra investeringen samt en faktisk prioritering.

Socialnämndens behov av utökade boendeplatser 2024 – 2033

Prioritering	Typ av boenden och verksamhet	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	Summa
2	Boende socialpsykiatri (PSO)					10						10
3	Gruppboende LSS (PSO)						6					6
2	Servicebostad LSS (PSO)					10						10
1	Särskilt boende (VoO)*				40							40

Tabell 1.

*Planerad byggnation sker i samarbete med AB Vänersborgsbostäder och ingår inte i kommunens investeringsbudget.

Prioritering 1

Särskilt boende – (VoO)

Enligt behovsinventeringen behöver det tillskapas 40 nya boendeplatser (inom äldreomsorgen) senast år 2027.

Vad händer om man väljer att skjuta fram denna investering?

Om man avvaktar med tillskapandet nya äldreboendeplatser inom den period som utredningen omfattar, beräknas detta få negativa konsekvenser för enskilda individer. Följande scenarier skulle bland annat kunna bli aktuella:

- Fler äldre med aktuellt behov av särskild boendeplats kan behöva vänta på plats, antingen i det egna hemmet eller på kommunens korttidsboende. Det kan även innebära att individer tidvis behöver vänta på boendeplats på sjukhus, då det inte är aktuellt med flytt tillbaka till eget hem. Dessa individers livssituation blir därmed tillfälligt påverkad, med eventuell oro och otrygghet som resultat.
- Det innebär också att fler individer behöver vänta på plats till korttidsboende, då dessa nyttjas av andra individer som också väntar på en särskild boendeplats.
- Detta i sig innebär större krav på att hantera individens hjälpbehov, ofta med hjälp av både hemtjänsten och hemsjukvården, som därmed behöver utöka sina insatser. Stora omsorgsbehov i hemmet är generellt en stor utmaning för både den enskilde individen och hemtjänst/ hemsjukvårdsorganisationen. Det är mer personalkrävande och ställer högre krav på kontinuitet för att skapa en trygghet för den enskilde vårdtagaren. Detta kan också påverka den enskilde vårdtagaren negativt i form av en känsla av otrygghet.

Prioritering 2

Boende socialpsykiatri (PSO)

Enligt behovsinventeringen behövs det tillskapas 10 nya boendeplatser år 2028.

Konsekvenser ifall man skjuter fram denna investeringen:

- Risk för sanktionsavgifter då beslutet inte går att verkställa
- Köp av extern plats som både blir dyr och inte alltid är gynnsam för personer
- Onödigt lidande för person och eventuellt anhöriga

Prioritering 2

Servicebostad LSS (PSO)

Enligt behovsinventeringen behövs det tillskapas 10 nya boendeplatser, senast år 2028.

Konsekvenser ifall man väljer att skjuta fram investeringen:

- Risk för sanktionsavgifter då beslutet inte går att verkställa
- Köp av extern plats som både blir dyr och inte alltid är gynnsam för personer
- Onödigt lidande för person och eventuellt anhöriga

Prioritering 3

Gruppboende LSS (PSO)

Enligt behovsinventeringen behövs det tillskapas 6 nya boendeplatser, senast år 2029.

Konsekvenser ifall man väljer att skjuta fram investeringen:

- Risk för sanktionsavgifter då beslutet inte går att verkställa
- Köp av extern plats som både blir dyr och inte alltid är gynnsam för personer
- Onödigt lidande för person och eventuellt anhöriga

3 Utredning

3.1 Förvaltningsövergripande påverkansfaktorer

Varje kommun har generellt ett ansvar för bostadsplanering för kommunens invånare¹. I socialtjänstlagen² och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade³ framgår att kommunen har ett särskilt ansvar när det gäller boende för äldre och funktionshindrade. Socialnämnden ska enligt SoL och LSS medverka till att den enskilde får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd och ska inrätta bostäder med särskild service för dem som behöver ett sådant boende. Enligt SoL ska den enskilde tillförsäkras skälig levnadsnivå och enligt LSS ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Det finns ett antal lagförslag som kan påverka behov av boendeplatser såsom:

- Äldreomsorgslagen (SOU 2022:41)
- Nya SOL (SOU 2020:47)
- Samsjuklighetsutredningen (SOU 2021:93)
- Nya LSS (SOU 2018:88)

3.2 Socialtjänstlagen (SoL)

3 kap. 2 § SoL. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden skall också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lättillgängliga för alla.

5 kap. 4 § SoL. Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

5 kap. 5 § SoL. Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

4 kap. 1c § SoL. För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 § SoL ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna

¹ Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1 383)

² Socialtjänstlagen (Sol, 2001:453)

³ Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS,1993:387)

sammanbo med make/ maka eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Första stycket gäller oavsett om make/ maka eller sambon har behov av boende i särskild boendeform.

3.3 Lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade (LSS)

LSS är en rättighetslag. De som uppfyller kraven för att tillhöra lagens personkrets har rätt att få vissa, i lagen angivna, insatser förutsatt att behov föreligger och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

9.8 § LSS boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

9.9 § LSS bostad med särskild service för vuxna. En sådan bostad kan utformas som gruppboende, servicebostad eller annan särskilt anpassad bostad.

3.4 Sanktionsavgift

En kommun eller ett landsting som underlåter att utan oskäligt dröjsmål tillhandahålla en insats någon är berättigad till enligt domstolsavgörande, skall åläggas att betala en särskild avgift. Avgiften, som tillfaller staten, fastställs till lägst tio tusen kronor och högst en miljon kronor. När avgiftens storlek fastställs skall det särskilt beaktas hur länge dröjsmålet pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara.

Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. I ringa fall skall inte någon avgift tas ut. Om en kommun eller ett landsting efter att ha ålagts att betala särskild avgift fortfarande underlåter att tillhandahålla insatsen får ny särskild avgift dömas ut⁴.

3.5 Hemtagningskostnader från slutenvården

Lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvården trädde i kraft 1 januari 2018. I korthet innebär det ett större ansvar för kommunen att snabbare ta hem personer från slutenvården. Antalet dagar för betalningsansvar har minskat från tidigare 5 vardagar till 3 kalenderdagar. Vänersborgs kommun påbörjade hösten 2018 ett nytt arbetssätt med hänsyn till den nya lagen. Arbetssättet innebär en högre grad av intern samverkan inom förvaltningen där de så kallade hemtagningssteamerna har en nyckelroll. Socialnämnden har också tidigare tagit beslut om att förvaltningen ska ligga på riksnivå gällande möjlighet att bli erbjuden särskilt boende. Varje dygn på länssjukvård då vi inte har möjlighet att ta hem personer, kostar i dagsläget 9 300 kr.

3.6 Bostadsanpassning

Personer med funktionshinder kan ansöka om bostadsanpassningsbidrag för att underlätta och möjliggöra ett kvarboende i den egna bostaden⁵. Bidraget ska täcka skäliga kostnader för anpassning av bostaden och kommunen är ansvarig för bidraget vad beträffar beslut och kostnader. De vanligaste åtgärderna är borttagande av trösklar, uppsättning av stödhandtag, timer till spis/ugn och ramper.

⁴ 2002:439, Lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och (2001:453) socialtjänstlagen.

⁵ Lag om bostadsanpassningsbidrag (2018:222)

3.7 Barnkonventionen

Barnkonventionen blev 1 januari 2020 svensk lag. Lagen har betydelse för kommunens ansvar för bostadsbehovet hos barnfamiljer med svag ställning på bostadsmarknaden. Ett antal domar främst kopplade till migration har prövats i högsta domstolen.

3.8 Övrig lagstiftning som kan påverka utformningen av boendet

En rad andra lagar är också styrande när det gäller utformningen av boende. Exempel på detta är hälso- och sjukvårdslagen, arbetsmiljölagen, räddningstjänstlagen, boverkets byggregler, handikappsnormen, arbetsmiljöverkets bestämmelser, FN:s standardregler och lagen om färdigbehandlade.

3.9 Hemlöshet

Bostad först (Housing first) är en modell som innebär att hemlösa först får bostad och därefter stöd utefter behov. Oftast är det personer som har psykiska funktionsnedsättningar eller missbruksproblematik som blir aktuella. Boendemodellen är frivillig och hyresgästen ska ha en tydlig vilja att delta i denna. Modellen Bostad först utgår ifrån att människor behöver ett tryggt eget boende för att kunna göra något åt sina livsproblem, till exempel missbruk.

Kommunfullmäktige beslutade 2021-09-22 (§ 109) att låta utreda frågan om att införa Bostad först som norm i kommunens hemlöshetsarbete. För närvarande pågår en utredning av Bostad först, där socialförvaltningen medverkar. Utredning leds av kommunstyrelseförvaltningen.

3.10 Sociala kontrakt

För att kunna bistå personer med bostad där kommunen är skyldig till det arbetar socialförvaltningen med sociala kontrakt. Det innebär att socialförvaltningen erhåller ett förstahandskontrakt på en lägenhet från det kommunala bostadsbolaget som förvaltningen sedan kan hyra ut i andra hand till en kommuninvånare. Denna möjlighet är reglerad i ett avtal mellan förvaltningen och AB Vänersborgsbostäder⁶. Antalet hyreslägenheter som är bundna till avtalet varierar beroende på antalet tillgängliga lägenheter. Enligt samarbetsavtal ska två lägenheter/månad avsättas för de prioriterade grupperna.

Formerna för arbetet regleras i en förvaltningsövergripande rutin. Rutinen beskriver bakgrund och syfte med arbetet kring sociala kontrakt samt ger en beskrivning av de grupper som socialförvaltningen utifrån socialtjänstlagen har ett särskilt ansvar för och som utifrån det i kombination med andra specifika behov kan bli föremål för ett socialt kontrakt.

Det kommunala bostadsbolaget har en policy som reglerar antalet personer som kan bo i en lägenhet, och detta kan exempelvis leda till att en familj på sex personer inte kan bosätta sig i en bostad med tre rum och kök. Förvaltningen har under perioder, utifrån detta, ett behov av större lägenheter som till del får lösas på annat sätt. Det finns ett antal prioriterade grupper som avtalet avser.

3.11 Kompetens och samverkan

Kommunen har enligt lag ett ansvar att samverka. För personer med behov av stöd från flera verksamheter är detta extra viktigt. En samverkansriktlinje, framtagen inom socialförvaltningen, klargör hur samverkan ska ske. Kommunen har ett ansvar att kompetensutveckla personal så det möter personernas behov. Sker inte detta kan en

⁶ Dnr: SOC 2018/264

konsekvens bli att kommunen måste köpa plats. Målet är att kunna erbjuda lösningar i hemkommunen och undvika att köpa platser i andra kommuner.

3.12 Kommunens inriktningsmål

Enligt Mål och resursplan (MRP) 2023–2025 fastställd av kommunfullmäktige 2022-06-22, § 96 har kommunen följande inriktningsmål:

- Fler personer får en egen bostad
- Tryggheten utomhus i området där man bor ska öka till minst i nivå med riket, även när det är mörkt ute.
- Andelen elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, hemkommun, ska vara bland de 25 bästa kommunerna i riket långsiktigt, och för 2023 bland de bästa 25% kommunerna i riket.
- Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år, hemkommun, ska nå upp till de bästa 25% kommunerna i riket.
- Andelen i egen försörjning ska öka till minst i nivå med riket.

Dessutom tillkommer målen:

- Långtidssjukfrånvaron bland våra medarbetare ska minska till i nivå med riket.
- Den externa personalomsättningen ska minska med 25%.

Då det är valår ska det nyvalda kommunfullmäktige ta nytt beslut gällande MRP i december. Inriktningsmålen kan därför komma att förändras.

3.13 Nuläge och framtid

3.13.1 Vård och omsorg

Nuläge

I dagsläget har äldreomsorgen 339 boendeplatser, fördelade på 11 stycken äldreboenden, som finns utspridda i hela kommunen; i centrala Vänersborg, i Vargön, i Frändefors och i Brålanda. Ett antal boenden är inriktade mot personer med demensproblematik, och resterande boenden är inriktade mot somatisk omvårdnad. I dagsläget finns 24 stycken korttidsplatser fördelade på två boenden på Niklasbergsområdet.

I samband med aktuell behovsinventering har samtal förts med kommunens boendesamordnare och boendekoordinator. De ger en bild av att de som ansöker om särskilt boende idag är i betydligt sämre fysisk form än tidigare, och att flertalet uppvisar betydande beteendemässiga och psykiska symtom på grund av demens. Många gånger handlar det också om mer akuta behov, och en otrygghetskänsla när man väl ansöker om boendeplats. Samordnaren ger en bild av att det finns många äldre som vårdats under lång tid av sina anhöriga, och att det inte är ovanligt att det är just anhöriga som till slut inte klarar av situationen hemmavid. Man ser också ett ökat behov av tillsyn sett över hela dygnet gällande denna grupp av individer.

I övrigt har väntetiden för att bli erbjuden en plats på ett äldreboende under de senaste åren varierat. I aktuell behovsinventering tas hänsyn till att förvaltningen ska ligga på högst

rikssnitt gällande väntetiden till särskilt boende. Förvaltningen har under första halvåret 2022 haft 39 dagar i snitt i väntetid till äldreboendena. Till och med september är väntetiden 63 dagar i snitt.

Det har skett en förskjutning från slutenvården till öppenvården, vilket innebär att kommunen behöver kunna ge vård och omsorg åt personer med mer sammansatta vård- och omsorgsbehov. Hemtjänsten har även de senaste åren arbetat med att ställa om sin verksamhet genom att serviceinsatserna, städ, tvätt och inköp utförs av extern utförare. På så sätt har man frigjort personella resurser i hemtjänsten för vård- och omsorgsarbetet åt personer som har behov av stöd och hjälp under hela dygnet.

Framtid

Det är av stor vikt att fortsätta följa utvecklingen gällande kommunens roll kring uppdraget att tillsammans med primärvården, ansvara för insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen för de personer som har sammansatta vård- och omsorgsbehov. ”Nära vård” kommer att innebära förändringar framöver. Detta i form av att invånare i kommunen än mer ska ges möjlighet att vara aktiva kring sin egen hälsa i form av en satsning på förebyggande och hälsofrämjande insatser. Den så kallade kommunala primärvården blir navet, där tanken är att vården överlag ska erbjudas utefter invånarnas unika behov, där olika aktörer tillsammans agerar för den enskildes bästa.

Vid tidpunkten för denna revidering är nybyggnation av Luddalas äldreboende i Vargön i full gång, där planen är att man sommaren år 2023 ska ha äldreboendet färdigställt för inflyttning. Luddala kommer då att inrymma 44 boendeplatser. Enheten kommer bland annat att ha två specifika rum som är förberedda för mer avancerade vårdärenden. Boendet kommer också att ”framtidssäkras” gällande att man förbereder samtliga rum med möjlighet för tillsyn med hjälp av tillsynskameror. Även detta boende kommer att ha bergvärme som energikälla, likt boendena på Niklasbergsområdet.

Samtliga vårdtagare på Ekelidens äldreboende i Vargön kommer att flytta in i det nybyggda boendet. Byggnationen innebär ingen ökad kostnad i investeringsbudgeten utan hanteras genom ett förnyat hyresavtal mellan socialnämnden och AB Vänersborgsbostäder. Driftskostnaden för detta nya äldreboende beräknas att finansieras inom socialnämndens budgetram. Förändringen kommer innebära en liten minskning av antalet platser totalt för äldreomsorgen. Bedömning görs att förvaltningen ändå klarar framtida boendebehov för äldre fram tills dessa 40 nya platser tillgodoses. Det framtida boendet förordas att byggas någonstans i de mer centrala delarna av kommunen, bland annat för tillgänglighetens skull. Ekelidens äldreboende i Vargön, som i sin utformning består av traditionella lägenheter på mestadels två rum och kök, kan när Luddala står klart användas för olika målgruppers behov. Förvaltningen utreder detta vidare i samarbete med AB Vänersborgsbostäder.

Lokalerna på Sörbygården i Brålanda upplevs vara slitna och ej funktionella, och är i behov av någon form av åtgärd. Vid samtal med boendesamordnare ges även bilden av att flera av de personer som erbjuds boendeplats i Brålanda inte alltid anser detta vara ett önskvärt alternativ. Flera av de som flyttar in på boende i Brålanda väljer också att begära internflytt, det vill säga har önskemål om flytt till ett annat särskilt boende i kommunen.

Vänersborgs kommun beräknas öka sitt totala invånarantal med sammanlagt cirka 1500 invånare mellan åren 2024 till 2033 (bilaga 2). Under dessa år beräknas antalet invånare 65+ öka med drygt 1000 personer. En utmaning finns i att beräkna hur många av dessa individer som kommer att ha behov av ett särskilt boende från kommunens sida.

Aktuella siffror (från år 2021) visar att ca 3,5 % av invånarna som är över 65 år i Vänersborgs kommun bor på något av äldreomsorgens särskilda boenden. Med detta i beaktande och med den förväntade ökningen av antalet individer på ca 1000 stycken i åldersspannet 65 +, finns det troligtvis ett tillskottsbehov på mellan 35–40 nya boendeplatser under den kommande 10-årsperioden. (Tabell 1).

Behov av lokaler för verksamheter inom hemtjänsten

Det finns behov av utökning av hemtjänstlokaler inom olika delar i kommunen. Vissa utökningar kommer ske under 2023.

3.13.2 Personligt stöd och omsorg

Nuläge

Utifrån SoL och LSS har kommunen skyldighet att tillhandahålla bostäder till särskilda grupper och har det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver. För att leva upp till detta tillhandahåller PSO gruppboende, serviceboende enligt LSS, bostäder inom socialpsykiatri samt korttidsvistelse.

Gruppboendet är ett bostadsalternativ för personer som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. Syftet med gruppboendet är att vuxna personer med funktionsnedsättningar som inte klarar eget boende eller boende i serviceboende ändå ska ha möjlighet att lämna föräldrahemmet och skapa sig ett eget hem. Bostaden ska vara fullvärdig, att det är personens privata och permanenta hem och att den inte ska ha en institutionell prägel. Målet är att skapa jämlika levnadsvillkor för dem som bor där och underlätta för dem att leva som andra. Socialförvaltningen har 99 boendeplatser i gruppboende.

En serviceboende består av ett antal lägenheter som har tillgång till gemensam service och fast anställd personal. Lägenheterna är ofta anpassade efter personens behov och ligger ofta samlade i samma hus eller kringliggande hus. Serviceboende är en mellanform mellan ett självständigt ordinärt boende och en lägenhet i gruppboende. Socialförvaltningen har 50 boendeplatser i serviceboende.

Det finns även en ytterligare form som är särskild anpassad bostad. Denna form har inte socialförvaltningen.

I boende inom socialpsykiatri bor personer med psykiska funktionsnedsättningar, ibland i kombination med missbruk/drogproblematik samt intellektuella funktionsnedsättningar. Socialförvaltningen har 51 boendeplatser i denna boendeform. Det pågår en översyn av socialpsykiatriens boende där syftet är att försöka specialisera boende utifrån målgruppen där viss differentiering behöver göras avseende sammansättning utifrån olika funktionsnedsättningar.

Det finns även boenden som inte är tillgänglighetsanpassade och inom målgruppen psykiatri är det fler personer som har ett större behov av omvårdnad vilket leder till större krav på tillgänglighet och anpassningar i bostaden.

Idag köper verksamheten åtta externa boendeplatser som är kopplade till vuxna. Fyra LSS och fyra SOL. Utav dessa är sju planerade att flytta tillbaka till Vänersborg då lämpligt boende kan erbjudas. Orsaken till externa köp är att det är svårt att erbjuda de befintliga bostäderna till de som har blivit beviljade bostad på grund av den fysiska placeringen, blandning av olika målgrupper samt att personer inte kan bo nära varandra. Socialförvaltningen saknar även lämpliga bostäder för att erbjuda personer med sammansatta behov.

Därutöver köper verksamheten sju externa platser för barn och/unga enligt LSS. När det gäller extern placering för barn och unga är två kopplade till stora omfattande funktionsnedsättningar och fem kopplade till gymnasiegång på annan ort.

Sammantaget är det svårt att prognostisera hur många och när personer behöver en bostad. Andelen av befolkningen som har behov av en bostad enligt SoL eller LSS inom verksamhetsområdet är mycket liten. I och med det har befolkningsprognosen enbart marginell inverkan på behov och efterfrågan. Faktorer som har en större inverkan är antal personer med andra stödinsatser såsom boendestöd, korttidsvistelse och personlig assistans. En uppskattning görs utifrån det om hur många som kan behöva ett boende enligt SoL/ LSS inom en tioårsperiod. En ytterligare faktor som påverkar behov av bostad är förebyggande stöd såsom digitala hjälpmedel, mötesplatsers och träffpunkter.

En inventering gällande åldersstruktur på våra boenden är gjord som visade på att fem personer var över 80 år och nio personer var över 70 år. Utav denna inventering är det svårt att dra några slutsatser.

I november 2022 finns ett överskott av fullvärdiga bostäder inom LSS och SoL. Ett antal lägenheter vakanshålls så personer som förvaltningen köper plats för kan flytta åter till kommunen. Det finns 12 stycken korttidsplatser enligt LSS/ SoL inom socialförvaltningen.

Framtid

Biståndsenheten har sedan några år uppmärksammat att gruppen unga vuxna med samsjuklighet blivit en alltmer aktuell grupp för ansökan om insatser via biståndsenheten. Oftast har personen genomgått en neuropsykiatrisk utredning först i tonåren och därefter diagnostiserats med någon form av autismspektrumtillstånd. Vägen dit har vanligtvis varit lång och oftast inneburit att personen har "självmedicinerat" och har eller haft insatser från IFO. Inte sällan har den insats som beviljats varit i form av en placering i familjehem eller i ett hem för vård- och boende. När personen kommer upp i 17–20 års ålder kontaktas handläggaren på biståndsenheten, vanligtvis genom socialsekreteraren på IFO för en ansökan om en bostad med särskild service.

Har personen rätt till en bostad med särskild service har det varit svårigheter att verkställa insatsen inom förvaltningens bestånd då inriktningen på stöd inte specifikt riktas till denna målgrupp på de befintliga boendena. Konsekvenserna blir då köp av extern plats som kan innebära onödigt mänskligt lidande och höga kostnader för förvaltningen.

För att undvika boendebeslut, som är det tyngsta beslutet förvaltningen, är boendestöd i ordinarie bostad en viktig insats. Viktiga begrepp är delaktighet, självständighet och att jobba autonomistödjande. Samverkan och samsyn med professioner för att få en helhet för varje person är viktigt. Verksamheten jobbar i nära samarbete med AB Vänersborgsbostäder för att få tillgång till sociala kontrakt där det finns behov.

Det pågår planering för ett boende för personer med sammansatta behov. Detta boende behövs för att möta målgruppens behov och för personer som bor utanför kommunen ska flytta åter till kommunen. Ett annat behov som planeras är att tillskapa ensamhushåll där personer bor enskilt och i de flesta fall med stöd av boendestöd. Dessa personer står långt ifrån den reguljära bostadsmarknaden och har svårt att få sociala kontrakt med andra hyresvärdar på grund av olika orsaker. Förvaltningen har under flera år försökt hitta lämpliga platser för dessa ensamhushåll.

En inventering har gjorts i samarbete med arbetsgruppen på boendestöd för att kunna uppskatta behov av boende med inriktning socialpsykiatri inom en 10-årsperiod. Utav cirka 100 personer som får stöd idag kan cirka 15 personer behöva en anvisad bostad. Då det kan bli aktuellt med andra boendeformer/utflytt görs uppskattningen att 10 personer behöver bostad med inriktning socialpsykiatri.

Utifrån nuvarande bostadsbestånd finns ett marginellt överskott av servicebostäder enligt LSS. Verksamheten planerar för att personer som bor utanför kommunen flyttar åter. De tomma platserna kommer då att bli belagda. I en servicebostad sker in och utflyttning mer frekvent vilket gör att socialförvaltningen klarar beståndet här och nu. Verksamheten ser ett behov av en servicebostad 2028 och gärna i befintliga lokaler.

I nuvarande bostadsbestånd finns ett överskott av bostäder enligt LSS. Verksamheten planerar för att personer som bor utanför kommunen flyttar åter. De tomma platserna kan då bli belagda. Verksamheten ser ett behov av en gruppboende 2029. Det finns önskemål från brukarorganisationer om lantligt läge som får utredas närmare i en förstudie.

3.13.3 Individ- och familjeomsorgen

Nuläge

Individ- och familjeomsorgen ansvarar för den del av socialtjänsten som omfattar i första hand tillfällig, eller i tid avgränsad omsorg och service såsom upplysningar, råd, stöd, vård, ekonomisk hjälp och/eller annat bistånd till familjer och individer som inte kan tillgodose sina behov på annat sätt.

För IFO är det främst aktuellt att tillhandhålla boendeplatser för personer med missbruks- och beroendeproblematik, då kommunen för denna grupp har ett lagstadgat ansvar att erbjuda stödande och/eller behandlande insatser.

I socialstyrelsens aktuella nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård framhålls att ett stabilt boende ofta är en förutsättning för att kunna delta i behandling eller stödinsatser och för att komma ifrån ett missbruk eller beroende. Utan den grund som en bostad ger är det svårt att arbeta fram en hållbar förändring som i förlängningen kan bidra till ett värdigt och självständigt liv.

Strandviken har 12 platser och en satellitlägenhet. Under det senaste året har 10–13 personer per månad haft insats på boendet och tidvis har även personer fått placeras på kölista för verkställighet. Det övergripande målet med insatsen Strandvikens boende för de som är bostadslösa är att kunna erhålla ett eget boende på den ordinära bostadsmarknaden. Strandvikens boende bygger därmed på att de individer som beviljats insats har en god funktionsnivå samt förmåga att ta ett stort eget ansvar.

I och med Strandvikens boende har vuxenenheten på ett bättre sätt än tidigare kunnat tillgodose personers behov av boende och samtidiga insatser för missbruks-/beroendeproblematiken och kostnaderna för köpt vård har således minskat.

Strandvikens boende har väl anpassade lokaler för verksamhetens behov och sedan januari 2019 inryms även vuxenenhetens stöd- och behandlingsenhet Språngbrädan i tidigare outnyttjade utrymmen i byggnaden, vilket visat sig vara gynnsamt för verksamheten.

Akutlogin som är belägen på Kyrkängen, har i nuvarande uppförande varit i bruk sedan december 2016. Akutlogin är ett biståndslöst boendebestånd som kommunen erbjuder vid akuta behov och avsett som ett kortvarigt stöd och tillfälligt boende inom ramen för social

service. Akutlogin har totalt sex platser och under de senaste åren har beläggningen på Kyrkängen ökat kontinuerligt och har utvecklats till att bli en mer permanent boendeform. Från och med hösten 2022 hyr IFO ett fristående hus av samhällsbyggnadsförvaltningen för två personer i avvaktan på ensamhushåll som de är i behov av. Dessa två personer har tidigare varit boende under flera år på Kyrkängens akutlogi.

Socialförvaltningen har i flertalet år i boendepanerna beskrivit att det finns ett behov av att ordna ensamhushåll för några enskilda individer, för att kunna tillgodose en trygg och långsiktig boendesituation för dessa. Detta såväl för de som mer eller mindre stadigvarande nyttjar akutlogin, som för de som ej kan erhålla eller i realiteten klarar av att ha ett eget boende efter avslutad insats på Strandvikens boende.

Socialförvaltningen har fått in en förfrågan om att ingå ett idéburet offentligt partnerskapsavtal (IOP) med frivilliga föreningar gällande akutlogi och mötesplats för hemlösa. Processen pågår i frågan med ambition att ha kommit fram med förslag till beslut till socialnämndens sammanträde i december.

Framtid

Liksom tidigare år påverkar den allt mer hårdnande bostadsmarknaden IFO samt de personer som verksamheten möter, och någon förändring gällande detta är ännu inte i sikte. Det finns svårigheter att kartlägga och förutse långsiktiga behov för personer med missbruks- och beroendeproblematik då förändringar i situationen kan ske snabbt. Under rätt omständigheter samt med stöd och/eller behandling för missbruksproblematiken, kan många av enhetens individer i målgruppen vara resursstarka och kan ordna ett eget boende.

Avseende vuxenenhetens målgrupp i stort visar såväl omvärldsbevakning som erfarenheter i verksamheten en i allt högre grad komplex problembild hos brukarna med ett alltmer omfattande och långvarigt missbruk och någon form av psykisk ohälsa/samsjuklighetsproblematik. Vidare möter vuxenenheten också personer med såväl fysisk som psykisk och/eller kognitiv svikt, där vuxenenheten är den enda enheten som individen är aktuell vid och erhåller insatser och stöd från.

Många har därmed ett stort behov av habiliterande/rehabiliterande åtgärder/psykosocialt stöd och förändrings- eller stabiliseringsarbetet kan ibland pågå under mycket lång tid. Utifrån detta bör fokus ligga på att ta fram en bred och välfungerande basverksamhet med olika boendeformer, där individ- och familjeomsorgen/vuxenenheten kan agera på ett flexibelt sätt för att kunna möta de varierande behov som uppstår över tid.

Idag finns en satellitlägenhet och tre andra boendeplatser kopplade till Strandvikens boende. Det finns ett behov av ytterligare en till två satellitlägenheter om 1 rum och kök. Behovet av bostäder för ensamhushåll kvarstår och det är av största vikt att dessa placeras så att de blir brukbara och ändamålsenliga. De som är aktuella för denna typ av boende är främst äldre personer med en långvarig historik med missbruk och ofta också någon form av mindre komplicerad samsjuklighetsproblematik. Denna målgrupp är i behov av en trygg boendesituation där det inte ställs höga krav på missbruksfrihet och anpassning till andra personer. I ett boende för ensamhushåll skulle dessa personer, utifrån sina individuella behov, kunna erhålla samtidiga insatser och stöd från flera av socialförvaltningens avdelningar, främst PSO.

3.13.4 Arbete, sysselsättning och integration

Nuläge

I Vänersborg driver Migrationsverket Sveriges största asylboende som är beläget på Restad Gård. Med anledning av det lägre antalet asylsökande som kommer till Sverige minskade Migrationsverket under 2021 sin verksamhet, dels genom decentralisering av verksamheterna och dels genom att minska antalet lägenheter och anläggningsplatser i regionen. Detta innebär att anläggningsboendet Restad Gård får en stor inflyttning. Många asylsökande väljer att bosätta sig i Vänersborg när de har fått sitt uppehållstillstånd.

Det finns två sätt att bo på under tiden en asylansökan prövas – på Migrationsverkets anläggningsboende (ABO) eller i eget boende (EBO). Asylsökande som väljer att ordna sitt boende på egen hand blir i praktiken alltid inneboende hos släktingar eller bekanta. Boendelösningarna är ofta tillfälliga och asylsökande tvingas flytta runt mellan olika lägenheter.

När asylsökande har beviljats uppehållstillstånd kan de välja mellan att få hjälp med att bli kommunplacerade eller hitta en bostad på egen hand. De flesta nyanlända ordnar boende på egen hand efter att de fått uppehållstillstånd. Har man en gång tackat nej till en kommunanvisning från Migrationsverket får man inget mer erbjudande utan förväntas att lösa boendefrågan på egen hand. För att den nyanlända flyktingen skall kunna komma in i etableringen, påbörja sin etableringsplan och uppbära etableringsersättning är det en förutsättning att vara folkbokförd i en kommun. Därför är det många som skriver sig hos någon "bekant" eller släkting.

Bostadsmarknadsanalyser visar att nyanlända tenderar att hamna i socioekonomiskt utsatta områden, vilket bidrar till såväl etnisk som ekonomisk segregation och trångboddhet. Det har även gjorts en rapport om olika utsatta områden i Vänersborgs kommun, där man visar hur trångboddheten ser ut. Rapporten visar att majoriteten av familjerna som befinner sig i områdena som exempelvis Torpa bor i trångboddhet.

Arbete, sysselsättning och integration erfar att trångboddhet och brist på lägenheter är ett problem. Dåliga boendeförhållande får konsekvenser på integrationen och etableringen i det nya samhället, och detta gäller både de vuxna och barnen i familjen. Föräldrar har svårt att fokusera på olika insatser från etableringsprogrammet och barnen har svårt att klara skolan, utifrån att man har begränsade möjligheter för studier i hemmet. Många nyanlända familjer som kommer till Sverige är ofta stora i antalet, och möjligheten att erbjuda boende är näst intill omöjligt, då det råder stor brist på större lägenheter.

Under de senaste åren har antalet brukare inom daglig verksamhet stadigt och i början av 2022 nåddes gränsen då lokalytan inte räckte till för att ta emot fler brukare. För att kunna verkställa nya beslut om daglig verksamhet var det av största prioritet att starta upp nya verksamheter under 2022. I början av året tecknades därmed avtal för att hyra lokal Köpmansgränd där det har startat upp en ny verksamhet med plats för 12 brukare.

Framtid

Inflödet av nyanlända är i nuläget inte lika högt som det har varit tidigare år och det fortsätter att minska. Anhöriginvandringen kan öka beroende på migrationspolitikens viljeriktning. Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att många familjer som kom 2015 och 2016 fortfarande bor i dåliga förhållanden i form av svarta kontrakt, andrahand och trångboddhet. De behöver man också stötta och hjälpa. Under år 2022 kommer Vänersborgs kommun att få anvisningar från Migrationsverket, 10 stycken till antalet.

Enligt ett nytt beslut från regeringen som gäller från 2020 ska asylsökande som bosätter sig i områden som bedöms vara socioekonomiskt utsatta inte beviljas dagersättning. Detta gör att många tackar ja till den anvisning som Migrationsverket har, och inte bosätter sig på egen hand. Målsättningen med denna förändring är att motarbeta segregation och ge kommuner möjlighet att jobba med integration genom en bred front. Migrationsverket bedömer att Vänersborgs kommun inte har några socioekonomiskt utsatta områden i dagsläget.

Socialförvaltningen har för arbete, sysselsättning integrations räkning ett långt hyresavtal sedan 2016 med fastighetsägare på Restad gård utifrån situationen som rådde avseende flyktingkrisen 2015 då flertalet ensamkommande ungdomar sökte asyl i vårt land. Behovet har förändrats sedan dess varför socialförvaltningen inte längre har behov av dessa lägenheter som används som träningslägenheter för ensamkommande i den boendetrappa som byggdes upp med Hem för vård eller boende, utslussningsboende, träningsboende och sociala kontrakt.

Möjligheten att avveckla avtalet har visat sig svårt och när Restad Gård AB sålde fastigheten i mars 2022 övergick Socialförvaltningens hyresavtal till köparen Stenbackens Fastigheter AB.

Det är mycket svårt att förutspå hur många nyanlända som kommer att behöva hjälp med att finna bostad framöver men i nuläget finns inget som tyder på att behovet av stöd med bostäder i olika former inte kommer att kvarstå.

Kriget i Ukraina fortgår och Massflyktsdirektivet för ukrainska flyktingar har förlängts till mars 2024, vilket bestämdes av EU-kommissionen den 10 oktober. Detta kan innebära mottagande av ytterligare flyktingar från Ukraina till kommunen.

Det vi med säkerhet vet är att vi enligt bostadsanvisningslagen kommer att ta emot 10 personer 2022 och 11 personer under 2023 och att kommunen då har en skyldighet att ombesörja boendet bostäder i olika former inte kommer att kvarstå.

Detta bedömer socialförvaltningen skulle kunna ske inom befintligt bostadsbestånd i samarbete med AB Vänersborgsbostäder enligt vårt gemensamma avtal avseende sociala kontrakt.

4 Bilagor

- Bilaga 1 Behovsinventering boende och lokaler
- Bilaga 2 Befolkningsutveckling